

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

15 Edificantiu[m] (Buwnarren) Nole. Edificare imp[er]fecta: edificare
multa: edificare magna: edificare sumptuosa: edificare delectabilia:
edificare cum alio[rum] iniuria: edificare intent[i]o[n]e ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Turba. XV. VII

In suo trāitu dicētē: Vir de centū milibz hoīm qz mala vita sp fuit vnus meret a deo hīc indulgētiā. Lege ibidē dicta durissima b. Hieronimi ptra eos q pniā vīqz ad extrema differūt. Nolite frēs mei fatui effici hui⁹ gñis/in maximo piculo vos pstituēdo/p pnie dilatio nē z hāc vanā spem: qn poti⁹ puertimini ad dñm deū vestz in toto corde vestro/pniā agētes de pctis: tūc tūc enim sentietis misericōdiam dei sup vos. Plane bñplacitū est dño sup timētes eum: z in eis q spe rant sup misericōdia eius. Rogemus deū rē.

Sab. post Remin. xvij. Dar. dies. vi. Bertrud

Stultoz infinitus est numerus. Eccl's. i. Euangelium.

O Ecimaqnta turba stultoz edificantiū (huc narre) dinoscū tur bi nolis septem.

Prima nola est edificare impfecta. Sūt q incipiūt edifi care/z p defectu pecunie pficere nequnt. Sūt vtiqz bi stul ti. Sapiēs em volēs turrim edificare/pus sedēs pputat sumptus q necessarij sunt/si habeat ad pficiēdū: ne postqz posuerit fundamentū/ z nō potuerit pficere/oēs q vidēt incipiant illudere ei dicētes: Quia hō cepit edificare/z nō potuit psummare. Luce. xiiij. Stulti bi pe z nā suā hñt/cū eos contus fatuitatis eoz in bursam percutit z ab alijs irridēt: quāto satius fuisset alienā emisse domū antiquā/ etiā alieno clipeo insignitā: qz ppriam edificare niti z deficere: aut etiā pfecisse ma iouibz expēsis qz empta esset hñōi dom⁹. Dicit vulgo: Qui domum emit inuenit: q edificat eā emit. Nō oim est oia sua z tot q Lucullus apud Plutarchū pficere edificia.

Secūda nola est: edificare multa. Sunt q incipiūt z pficiūt/z mul ta edificāt in oim vico: neqz se inde stultos volūt reputari. Sed hē nō est dissimulāda hec stulticia quā deus pminatōe grādi pdenat z odit diuinaqz sapia declinat: q venit vt nos suis opibz institueret qd facere vitareqz deberem⁹: Ecce Ebīs dñs sapia eterna venit in hūc mūdū: z nedū nō multas/ sed nec vnā habuit domū ppriā in natiuitate sua: p domo habuit diuersoriū/ in morte sepulchz/ in vita sua nō habuit vbi caput suū reclinarēt. Matth. viij. Audi tonitruū dñi conto pcutien tis. Ge q iungitis domū ad domū Esa. v. Detestor ego supbiā Ja cob z dom⁹ ei⁹ odi. Amos. vj. Magna pueritas amare qd de⁹ odit. Et Amos. iij. Percutis domū hēmalē cū domo estiuā: z pibūt ebur nec domus: z dissipabunt edes multe.

Tertia nola est: edificare magna. Magnas domus rsi nō multas E edificāt qdam: z neqz hoc ex antiqs sapiētibz ortū est/ sed a stultis. In tiq em pdecessores/ si Iuuenali credis/ in arboribz habitabāt optima i tpa ducētes sine defectu. Et Romulus qzuis totā extruxerit Romā/ z in qua tñ habitauerat domo: vt ait Quidius pmo lib. fastoz. Sic et 3

Edificantium

5 Romani antiq̄ in casulis/auores Romani imperij. Sed qd̄ bec recē
seo extraneos adducens: cum de christianoꝝ familia non desint insti-
nita exempla habitantiū in arboribz/spelūcis z petris z montibz: quo-
rum dignus nō erat insidus: vt ait Paulus. Et de qdam eremita le-
git: q̄ habebat hospitium ad modū sui sepulchri: cū impator interrogas-
set eum/cur hospitium p̄mensurasset corpi suo. R̄ndir: sufficit hoc hoī
morituro: sic p̄ueni sepulchz. Et addidit idē: Melius p̄silit de tugu-
rio in celū q̄ de palatio.

Quarta nola est: edificare sumptuosa. Non edificas multa nec ma-
gna/sed mediocria: q̄ edificas nimis p̄ciose z sumptuose edificas: ideo
i nola hac insignis. Fleuit stulticiā hāc sumptuositatis b̄tūs Paul⁹ p̄-
mus eremita: si qd̄ v̄sitar⁹ ab Antōnio q̄suir: an achuc christiana
religio ritus gentium in edificijs sumptuosis imitaret. Et audito q̄
sic/icens deplanxit hanc sup̄sultatē: z questus homines tante vani-
tati deditos: cum christianoꝝ deberet esse coarctatio dicentiū: Nō ha-
beris hic manentē ciuitatē: sed futuram inq̄remus. Mira fatuitas
2 cū vita hoīs breuior nunc sit q̄ antiquoꝝ: ap̄i tñ magis sumptuosas
domus volūt habere q̄ antiq̄ habuerint. Ipi fm̄ Hieronymū sic edifi-
cant: quasi semp̄ victuri sint. Sic aut̄ comedūt z bibūt/ quasi cras mo-
rituri dicētes: Comedamus z bibamus: cras em̄ morimur. Non sic
3 Abraam/ non sic Isaac z Jacob: sed in casulis vilibz habitabant. Et de
(inq̄r Ap̄ls Heb. xi) Abraam demoratus est in terra p̄missionis tanq̄s
in aliena: in casulis habitando cū Isaac z Jacob/ z coheredibz repro-
missionis eiusdē: expectabat em̄ fundamēta habētē ciuitatē: cui⁹ ar-
tifer z p̄ditōr est deus.

Quinta nola est: edificare delectabilia. Tis delectet te habitatio
domus tue q̄ ad sensum tactus z visus: oīa depicta intus z foris tur-
pibz z allectiuis imaginibz: sed z arma p̄ vanitate ostentanda: porro
in tactu/ balnea/ varia estuaria zc. z alia suauiā oīa ad manū z in p̄m-
pto vt sient/ fons canalibz in coq̄nam dirigit: z alia sc̄cra talia mol-
lia. Sed nunq̄d z bec stulticia est: vtiq̄. Quid stultius q̄ pulchz sta-
bulum. s. habitaculū corpis habere velle: z de domo p̄scie in q̄b⁹ deus
z anima tua debēt habitare/ nihil curare. Corpis domus ornata est z
i pulchra p̄ corpe. Eteꝝ p̄scia neglecta inde ibi manere non potes: nul-
libi penus z asperius sedet q̄ in sua p̄scia/ ibi pungit. Inde est q̄ secus
manere non potest. Signum p̄positi animi est secum posse p̄sistere:
ait Seneca. Inde euagatōes ille ad exteriora/ ad ludos/ ad spectacula
ad garrulatōes/ curiositates/ z cetera oblectamina sensuum: qz anim⁹
secum in p̄scia manere non p̄t/ domo sua turpi/ spinosa vitis z petis q̄
eum pungunt z remordent. Fac purga te o frater: mūda p̄sciam: or-
na eam p̄fessione: z ornabit eam dñs gratia sua z virtutibz. Attamen si
fetoꝝ non omnis ablat⁹ fuerit/ nihil mireris: bec sunt reliq̄e peccatoꝝ

Nam que cum gratia stare possunt: neq; mor expurgant: sed indies p
 exercitia continua hinc. Quides si in stubella aliqua quantumcuq; pul
 chra aliquadiu reservata fuerint ea q; ad culinam spectat: fetor inde con
 tractus no cito inde extrudit: manet p annu aut tres quousq; tandem
 euanet: sic et hic. Non g; terreatis: si post pnam teneris. Noli igit; fra
 ter esse stultus vt in via hic pulchras domos corpi edifices: et anime
 domu hic et alibi negligas in patria: et lapides omnes/pulchros effices
 perituros: paupes aut lapides celestis hierusalez pallidos/deformes
 et tenues esse pmittas. Nolas bas tres de multitudine/magnitudine/
 et delectabilitate quat singulariter et simul dñs p Hieremia cap. xxiij
 Ele qui dr: edificabo tibi domum latam et cenacula spaciofa. ecce
 magnitudo nola vna. Qui aperit tibi fenestras: alia nola delectabilis
 tatis. Et facit laqaria cedrina: ecce nolam sumptuositatis. Pingitq;
 synopide: itez delectabilitatis nola. Est synopsis color rubeus inuetus
 in Synopide ciuitate Ponti: vñ et nome sumpsit color ille.

Sexta nola est: edificare cu alioz iniuria (mit ander leit vnbillichē
 schadē) rapiēdo vel retinendo. Sunt q; de rapina et alijs iniuste acq;sis
 tis edificat: non euadet tales fatui maledictōem dei et hoim. Q (dicūt
 homines quos defraudauit) de meis pecunijs hoc edificauit: maledi
 catur. Sed et a deo maledicent: ad illoz lapidum et alioz que in his
 iusmodi edificijs ponunt accusatōem in nouissimo iudicio: qui con
 tra eos clamabunt. Accusabunt siquidem domum domus apud de
 um. Abacuk. ij. Lapis de pariete clamabit: lapis qui inter iuncturas
 est respondebit. Sed ais: absit vt de rapinis alioz edificem: non ha
 beo nolam: de meis em edifico bonis iuste acq;sitis. Sed vide frater
 q; iuste retentis: et in edificando non in pascendo pauperes expositis.
 vide ne iniuria facias pauperi: q;uis non in rapiēdo vt edifices: tñ re
 tinēdo qd pauperi debes. Sunt plane q; in his lapidib; pecunia effu
 dunt: q; cum terra et secula transituri sunt: sed non in viuis lapidib; q;
 volunt sup terram: ex q;bus magni regis ciuitas extruit. Et vtiq;
 etiam hi hanc nolam habēt. Utrosq; contus grauissimus diuine sen
 tentie et vltionis percutiet. Ele (clamat dñs p pphetam Hieremia vbi su
 pra) qui edificat domum suam in iniusticia: scilicet siue in rapiēdo si
 ue retinendo.

Septima nola est: edificare intentōe mala. Fit hoc quadoq; no ad
 necessitatem sed ad vanitatē. Ipi sunt qui mix in modum in talibus
 gloriānt edificijs: eadem ostentant: et si quis extraneus introierit cum
 circūducunt: et omnes angulos ei demonstrant: putantes se inde glo
 riam magnā psecutū iri et reputari. Et q; q;so maior fatuitas: q; de ta
 li edificio gloriari: tam paruo et tam cito perituro: Q sed diu durā
 bit inquires. Esto non tamen pcesso: tu tamen non diu durabis. Itas
 q; te pereūte tibi peribit etiā si mille duraret annis. S; res est no par

Edificantium

ua de qua gloriabor/ vt tu asseris: magna domus est edificium eximi-
um. Audi nō me (frater) sed Seneca. Si magnū sit an parū/ dom⁹
(inquit) munimentū sit aduersus infesta corpori: hāc vtz sepes erexit/
an varius lapis gētis aliene nihil interest. Scitote hoices tam bñ cul-
mo q̄ auro tegi: p̄ternite cetera q̄ supuacius labor velut ornāmētū
z decus ponit: memētote nihil p̄ter aim esse mirabile: cui magno nis
bil est magnū. Hec Seneca. Vere parui animi est de talib⁹ rpalibus
glari et estimare ea magna. Indue magnitudinē z p̄ternne talia. Noli
te pueri effici sensib⁹: q̄ ostētant pira aut poma. Similes vtiq; cis sūt
q̄ ostētant edificia/ vestes/ foderaturas inuertiēdo: q̄si ex his visis ipsi
debeat reputari: signū inq; est animi pui. Ostentabāt discipuli Chri-
sto feria tertia post Palmaz lapides templi dicētes: Magister ecce
q̄les lapides z q̄lis structura q̄si magnū. Sz p̄pescuit eos dñs ca flo-
cifaciēs: videtis lapides z structuram: dico vobis qz non relinq̄ lapis
sup lapidē. Ecce peritura z pua ea oñdit fore reputāda. Nabuchodo-
sor gloriabāt de edificata Babylone. Nonne (inquit) hec est Babilon ci-
uitas magna/ quā ego edificaui in domū regni/ in robore fortitudinis
mee z in glā decoris mei: Sed qd seq̄bat hanc glām: maxima igno-
minia: qz translatum fuit ab eo regnum: z factus ipse vt bestia. Dani-
ij. Nemroth turrū edificare nitebat ad celum vsq;: z nomen suum
voluit magnificare: sed p̄fusio seq̄bat: vñ Babel appellatū fuit. Gen. x
z. xj. Non sic nos nō sic: nō in terris/ sz in celis edificare nitamur. Que
sursum q̄rite: q̄ sursum sunt sapite: non q̄ sup terrā: ait Apl⁹. Peregri-
ni sumus in h̄ mūdo/ z in malitia p̄stituti sup terrā: non edificem⁹ no-
bis domos ad inhabitandū/ sed tabernacula ad deferendū vtpote cis
to euocādi z migraturi in patriā z ciuitatē: in castris q̄ppe sumus/ in
alieno militamus: in alieno laboramus. Sed ais: recte iuades: bñ dicitur
cis: sed cur vos spūales talia etiā p̄mi non facitis? Ecce dom⁹ vestre
extructe sunt in alta z quasi in pallatia: ecce aut ruina minant: z p̄ tes-
ta pluuie instillant. Sed z religiosi muros erigūt: mores negligunt.
Sunt celle eoz quasi paradysus q̄dam modica ornate. Putabā ego
quia circa interiora deberēt esse ita occupati: vt exteriora p̄sus negli-
gerent: z in celi aspectu potius delectari q̄rere deberēt: in ope manū
dei q̄ in opib⁹ manū hoim. Sic ne btūs Benedictus/ btūs Augu-
stinus/ Francisc⁹/ z Dominic⁹ cellas z monasteria habuerūt: Puta-
bam ego qd regula p̄biberet talia. Bonū exemplū alijs debebāt dare
vt cauerent a supfluitatib⁹. Mortui sunt seculo: z quō nō instar sepul-
chroz sunt eoz habitatōes? Quid ad hec dicis? Nescio plane qd dicā
Scio qz de scō Bernardo legit: qz ipse fleuerit cū videret tuguria pa-
stoz tecta culmo: similia casulis p̄stinis Cisterciē. q̄ tūc incipiebant
habitare in magnis edificijs. Nihil igit dico nisi qd omnia collegia et
monasteria viroz z mulicz/ laicoz z clericoz/ nobiliū z ignobiliū/ oēs

status et persone omnium denique hominum plena sunt nolae. fatuorum (hanc vel narren schellen) a planta pedis usque ad truncum capitis: et per omnia usque est. Huius thernatis positum: Stultorum infinitus est numerus. Rogemus igitur dominum ut nostri misereatur: et stultitias has cum alijs a cordibus nostris expellat: et nobis spiritum sapientie infundat: qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

Dominica. iij. quadragesime Oculi. xvij. Par.

Stultorum infinitus est numerus. Eccles. i. Sine euangelio.

Decima sexta turba stultorum/potatorum et gulosorum: passer/füller/füller narren. Cognoscunt hi nolae multas.

Prima nola est: hebetudo sensus circa intelligentiam. Facit crapula multos ascendere fumos de cibis/caput perturbare: qui sit ut acies rationis perturbet. Hieronymus. Nihil adeo obruit intelligentiam/sicut comestio et ebrietas. Sicut luxurie filia est cecitas/et appellatur stultitia: sic gula filia hebetudo/qui minor est: ideo appellantur pueri: et ista cum kinder.

Secunda nola est: inepta letitia. Sopito gubernaculo rationis anima deordinatur in appetitu per varias passiones/ira/tristitia et auaritia/specus et timor: et secundum hanc diuersimode passionantur ebrii: iuxta usus. His sunt credita sunt species ebrietatis. In multis primus sapiens est: alter opinus. Tertius grande vocat: quartus sua crimina plorat. Quintus luxuriat: sextus per numina iurat. Septimus incedit: octavius singula vendit. Nonus nil celat/quo clam scit esse reuelat. Scatimus denuis amat: undenus turpia clamat. Cum fuerit plenus vomitum facit diuocem. Et hec omnia pro defectu gubernaculi rationis. Nam sopito nauclero/nauis ad flatum venti et aque mouetur sine ordine: secundum variam tamen qualitatem nauis non equaliter omnes. Sic ebrii iuxta diuersas complexionem et habitum acquisitos diuersimode deordinantur in affectu: quod unus ridet/alius flet: hic irascitur/alius est letis mentis. Ponitur tamen per his omnibus una nola. scilicet letitia mentis: quia omnes alie inordinate passiones ad letitiam et tristitiam ordinantur: ut dicitur. Et hi.

Tertia nola est: multiloquium/loquacitas. Etiam in sermone et lingua accidit inordinatio. Inde est quod diues in lingua punitus legitur: quia crapula sequitur loquacitas. Et ideo secundum Hugonem necesse est ut quis sit inter epulas in lingua bene custoditus.

Quarta nola est: scurrilitas/qui a stultis curialitas dicitur. iocularitas que risum mouere solet. Plane puenit et hec ex defectu rationis: qui sicut non potest cohibere serba/ita non potest cohibere exteriores gestus. Vide si placet Athanasium Ephe. v.

Quinta nola est: imudicia inordinata emissionem superfluitatum quercuumque vel specialiter quatuor ad emissionem seminis: sicut exponit glo. Ephe. v. Plane non solum in anima sed et in corpore deordinatioes propter rationis absentiam contingunt ructuatioes/vomitibus et ceteri fetores. Has quatuor nolas emi in officina